

УДК 81□'243(430)+316.61

ВИВЧЕННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ У ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ ФРН ЯК ВАЖЛИВИЙ ЕЛЕМЕНТ ПРОФЕСІЙНОЇ СОЦІАЛІЗАЦІЇ**Бойчевська І. Б.**

У статті висвітлюється зв'язок між вивченням іноземної мови у вищих навчальних закладах Німеччини та професійною соціалізацією майбутніх фахівців. Зазначено, що Німеччина прагне заохотити своїх студентів до вивчення принаймні двох іноземних мов. Виявлено, що найбільша кількість годин на вивчення іноземних мов відводиться у навчальних програмах і планах з підготовки економічних спеціальностей, друге місце належить інженерним спеціальностям. Наголошено, що основним завданням вивчення іноземної мови є розвиток розмовної компетенції, засвоєння певного лексичного мінімуму та оволодіння фаховою лексикою.

Ключові слова: вищі навчальні заклади, професійна соціалізація, вивчення іноземної мови, розмовна компетенція, майбутні фахівці.

Статья освещает связь между изучением иностранного языка в высших учебных заведениях Германии и профессиональной социализацией будущих специалистов. Отмечено, что Германия старается привлечь своих студентов к обучению как минимум двух иностранных языков. Определено, что наибольшее количество часов на изучение иностранных языков отведено в учебных программах и планах по подготовке экономических специальностей, на втором месте находятся инженерные специальности. Сделано акцент на том, что основное задание изучения иностранного языка – это развитие разговорной компетенции, усвоение определенного лексического минимума и овладение профессиональной лексикой.

Ключевые слова: высшие учебные заведения, профессиональная социализация, изучение иностранного языка, разговорная компетенция, будущие специалисты.

The article elucidates the connection between learning foreign languages at German higher educational establishments and future specialists' professional socialization. It has been noted that Germany tries to encourage students to learn at least two foreign languages. It has been revealed that the largest number of hours for foreign language acquisition is assigned in the curricula of future economists, ranking first, and engineering specialties in second place. It is emphasized that the main objective in foreign language acquisition is communicative competence development, mastering a certain lexical minimum and professional terms.

Key words: higher educational establishments, professional socialization, foreign language acquisition, communicative competence, future specialists.

Постановка проблеми. У сучасному глобалізованому суспільстві знання іноземної мови є надзвичайно важливим та актуальним унаслідок розширення міжнародних відносин, посилення академічної мобільності, міграційних процесів. Вкрай необхідним є вивчення іноземної мови для випускників вищих навчальних закладів, адже компетентне оволодіння хоча б однією іноземною мовою часто належить до професійного профілю та покращує кар'єрні можливості. Відтак можемо констатувати, що унаслідок удосконалення знань з тієї чи іншої іноземної мови підвищується відповідно і рівень професійної соціалізації майбутніх фахівців.

Аналіз останніх досліджень. Вивчення іноземної мови у країнах Західної Європи й Німеччині зокрема є актуальною проблемою, якою займаються О. Лазаренко, О. Максименко, Н. Махія, М. Пархомчук, М. Тадеєва та ін. Історичні аспекти розвитку іншомовної освіти Німеччини в контексті європейських освітніх тенденцій досліджувалися німецькими науковцями як минулого, так і сучасності: К.-Р. Бауш (K.-R. Bausch), Ф. Кліппель (F. Klippel), Г. Кріст (H. Christ), Р. Лебергер (R. Lehberger), Ф. Паульсен (F. Paulsen), Р. де Сілпа (R. de Cilla), Ю. Трабант

(J. Trabant), К. Фінкбайнер (С. Finkbeiner), К. Фогель (K. Vogel), К. Фюр (Ch. Führ), В. Хюллен (W. Hüllen), Х. Швенк (H. Schwenk), К. Шрьодер (K. Schröder) та ін. Водночас, в українській педагогічній науці дослідження з проблем професійної соціалізації не є численними (Р. Серьожникова, І. Сидоренко, Н. Пархоменко, Л. Яковицька), тоді як у Німеччині цій проблемі надають важливого значення такі вчені, як А. Бам (A. Bamm), Г. Гленцер (G. Glänzer), Б. Кершнер (B. Kerschner), К. Кнаєр (K. Kneier), К. Корнеліус (K. Cornelius), В. Лемперт (W. Lempert) та ін.

Метою статті є дослідити вплив вивчення іноземної мови на процес професійної соціалізації фахівців у Німеччині.

Виклад основного матеріалу. Вивчення іноземних мов у системі вищої освіти ФРН відрізняється за територіальними ознаками, за типом навчального закладу та його спеціалізацією. Сьогодні, незважаючи на впровадження кредитно-модульної системи, не існує єдиних для всіх навчальних закладів країни вимог щодо викладання та рівня знань іноземних мов. Саме цей аспект є найбільш проблемним з огляду на прагнення до уніфікації іншомовної підготовки в межах ФРН та під кутом зору створення єдиного загальноєвропейського освітнього простору.

Німеччина не стоїть осторонь європейських процесів, підтримуючи інтенсифікацію вивчення іноземних мов. Іноземна мова є постійною складовою пропозиції навчальних закладів різного рівня у ФРН унаслідок інтеграційних процесів у Європі та прагнення громадян до мобільності. Так, в оцінці Конференції ректорів вищої школи (Hochschulrektorkonferenz) та німецької служби академічних обмінів (DAAD) з приводу проголошення 2001 року Європейським роком мов зазначено, що вищі навчальні заклади мають бути націлені на те, щоб зробити можливим вивчення двох сучасних іноземних мов, що вимагає від них:

- 1) у вимогах до іспитів зазначити про обов'язкове знання іноземних мов;
- 2) організувати обов'язкове вивчення англійської та другої іноземної мови для деяких спеціальностей;
- 3) використовувати кредитно-трансферну систему при вивченні іноземних мов з метою підвищення мотивації та запровадження єдиної системи стандартів [2, с. 153].

В іншомовній пропозиції Німеччини (навіть на шкільному рівні) представлені як традиційні, так і досить екзотичні для Європи мови. Через значну кількість мігрантів – носіїв цих мов у суспільстві – до вивчення пропонуються турецька, грецька, російська й італійська мови, китайська й японська мови вивчаються з огляду на значення країни, де ними говорять, для розвитку світової економіки та глобалізаційних процесів, через політику сусідства вивчаються польська, чеська, через популярність туристичних маршрутів – іспанська, португальська, через професійний інтерес і через давні традиції – латина, давньогрецька [1, с. 21–22].

Варто зауважити, що вищий навчальний заклад є одним зі ступенів професійної соціалізації особистості, що пов'язаний з фаховим вибором майбутніх фахівців, поглибленням світогляду, закріпленням фахової соціальної ролі. Саме у ВНЗ закладаються основи тих якостей фахівця, з якими він потім потрапить у нову для нього атмосферу діяльності, у якій відбудеться його подальший розвиток як особистості та його професійна соціалізація. Потрібно зазначити, що ВНЗ був і є середовищем, у якому отримуються не тільки спеціальні знання та вміння, а й здобувається досвід соціальних і професійних відносин, відбувається формування світогляду, життєвих установок і професійно-ціннісних орієнтацій. Ми розуміємо *професійну соціалізацію* як складний процес професійного становлення та розвитку особистості під час навчання і трудової діяльності у взаємозв'язку з вимогами та умовами трудового процесу, під час якого відбувається засвоєння особистістю знань, умінь, мотивів, орієнтацій, зразків поведінки і компетенцій, що виявляються і використовуються під час професійної діяльності.

Якщо раніше іноземна мова вивчалася лише для здобуття певної суми знань як одного з обов'язкових предметів шкільної програми, то з появою спеціалізованих шкіл та виникненням змін у суспільстві метою вивчення іноземної мови стало оволодіння нею як засобом міжособистісного спілкування відповідно до соціального замовлення в сучасному суспільстві. Проте у кінці ХІХ – на початку ХХ століття у вищих школах іноземні мови вважались дисциплінами, що

не мають наукової перспективи, тому викладаються представниками середньої ланки викладацького складу. Натомість науковий характер іншомовної фахової освіти забезпечується залученням до викладання науковців, професорів та штатних викладачів з досвідом наукової роботи [1, с. 16].

Позитивним у досвіді вивчення іноземних мов у вищих навчальних закладах ФРН є наявність гнучкої, розгалуженої системи курсів, яка, власне, і сприяє професійній соціалізації. Для посилення мобільності в освітній і професійній сферах передбачено вивчення іноземної мови в межах програм обміну, для навчання за кордоном, а також програми мовної підготовки іноземців у Німеччині. Однак різноформальність іншомовного навчання в різних регіонах ФРН, спричинена відносною свободою ВНЗ, не завжди сприймається позитивно.

Сьогодні навряд чи буде конкурентоздатним працівник, який недостатньо володіє хоча б однією іноземною мовою. Працюючи у великій компанії, особливо у сфері маркетингу, фахівець повинен обов'язково знати іноземну мову. Зазвичай, особливою популярністю користується англійська мова, хоча потрібними можуть стати й знання з французької та іспанської мов, які займають у європейському освітньому просторі найважливіше місце після англійської.

Вивчення мови має на меті запровадити нові міжкультурні зв'язки, використавши культурну багатоманітність Європи. За результатами дослідження, проведеного Конференцією ректорів вищої школи, найбільша увага вивченню іноземних мов приділяється в навчальних програмах і планах з підготовки економічних спеціальностей, друге місце належить інженерним спеціальностям, слідом йдуть гуманітарні та соціальні спеціальності. Найнижчий показник мають природознавчі спеціальності [4, с. 1].

Факультет іноземних мов Технічного університету Дортмунда пропонує можливість кваліфікованого вивчення іноземних мов на різних рівнях. У програмі є 13 сучасних мов. Окрім того, існує можливість вивчати старі мови, зокрема латинську, іврит та старогрецьку, пропонується також широкий спектр курсів німецької мови для іноземних студентів [5]. Основне завдання вивчення іноземної мови полягає у комунікативній компетенції та засвоєнні певного лексичного мінімуму. Окрім того, необхідно оволодіти певною фаховою лексикою, розвивати вміння читання та аудіювання, отримати відповідні знання з граматики, сформувати вміння з письма та перекладу.

Тривалість навчання зі спеціальності "Технічна інформатика" у Берлінському технічному університеті складає 7 семестрів, до яких входять 210 кредитів. Мета навчання полягає у набутті професійних вмінь, заснованих на об'ємному початковому періоді навчання, який готує студентів до отримання ступеня магістра. Основою професійної діяльності є формування навичок щодо розвитку знань у сфері технічного та програмного забезпечення. По закінченні навчання фахівець матиме можливість співпрацювати з інженерами та інформатиками у різних сферах. Додатковими галузями праці можуть бути: зв'язок, бортові комп'ютери, техніка управління у транспорті, проблеми керування та регулювання, технології виробництва. Навчання побудоване таким чином, що передача знань та методів сприяє виробленню загальних навичок, що передбачено модулем професійного спрямування. Практичні заняття проходять у маленьких групах, на семінарах та підсумкових заняттях відпрацьовується і вдосконалюється техніка презентацій. Частина занять з циклу обов'язкових предметів за вибором проходить англійською мовою, що сприяє її удосконаленню.

Останнім часом попит на іноземні мови суттєво збільшився в системі освіти дорослих насамперед у таких сферах: фахова іноземна мова, професійно орієнтоване навчання мов, профільна підготовка, підготовка до іспитів на сертифікат, вивчення іноземної мови для особистісних потреб. Відповіддю на вимоги сьогодення стало розширення іншомовної пропозиції в сфері освіти дорослих, особливо на базі народних вищих шкіл. Потреба в педагогічних кадрах для кожної окремої цільової групи спонукала до створення спеціальних курсів підвищення кваліфікації вчителів іноземних мов для початкового навчання, для роботи у гетерогенних групах, для білінгвальних курсів, для курсів інтенсивного, автономного, самокерованого, дистанційного навчання [1, с. 29].

Практичне втілення ідеї оптимізації навчання іноземних мов у системі освіти дорослих відбувається за активної участі інституцій різних країн Європи та світу. Заклади, що задіяні в сфері освіти дорослих, намагаються досягти гнучкості шляхом відповідної кваліфікації викладацького складу, що є одним із дієвих засобів усунення певних недоліків. Народні вищі школи в межах своїх можливостей інвестують значні кошти в організацію різного роду заходів з перекваліфікації, профільної підготовки та підвищення кваліфікації педагогічних кадрів.

Висновок. Таким чином, у глобалізованому професійному світі знання іноземної мови є вкрай важливим, професійне оволодіння іноземними мовами є однією з основних вимог багатьох професій, що поліпшує кар'єрні можливості, а відтак і професійну соціалізацію. Вивчення іноземної мови надає можливість скористатися культурним різноманіттям Європи та набувати нового міжкультурного досвіду. Крім того, знання іноземної мови допомагає тренувати пам'ять і розвивати свої соціальні навички. На наш погляд, подальшого вивчення потребує підготовка вчителів іноземної мови для закладів освіти Німеччини середнього ступеня.

Література

1. Гаманюк В. А. Теорія та практика іншомовної освіти у Німеччині в контексті загальноєвропейських інтеграційних процесів : автореф. дис. ... д-ра пед. наук : спец. 13.00.01 / Гаманюк Віта Анатоліївна; Криворізький педагогічний інститут ДВНЗ "Криворізький національний університет". – Луганськ, 2013. – 42 с.

2. Отрощенко Л. Особливості формування іншомовної професійної комунікативної компетентності у вищих навчальних закладах Німеччини / Л. Отрощенко // Наукові записки кафедри педагогіки : зб. наук. праць. – Харків : Видавничий центр ХНУ, 2007. – № 19. – С. 152–157.

3. Studienordnung für den Bachelor-Studiengang Technische Informatik an der Technischen Universität Berlin vom 5. Januar 2005 [Електронний ресурс]. – Режим доступу:

http://www.eecs.tu-berlin.de/fileadmin/f4/fk1/dokumente/StuPOs/StO_Bach_TI.pdf. – Назва з екрана.

4. Stritzel H. Fremdsprachen Unterricht an deutschen Hochschulen – Eine Auswertung der Studien- und Prüfungsordnungen / H. Stritzel. – April, 2001. – 4 S.

5. Zentrum für Hochschulbildung. Bereich Fremdsprachen [Електронний ресурс]. – Режим доступу:

http://www.zhb.tu-dortmund.de/fs/de/ber_uns/. – Назва з екрана.